

Gevaş'ın Tarihçesi:

Gevaş ilçesinin tarihi geçmişi M.Ö. 5 bin yıllarına dayanmaktadır. 1071 yılında Malazgirt Zaferi sonrası bir Türk şehri olmuştur. Van Sancağı'na bağlı nahiye olarak varlığını sürdürmüştür. Osmanlı İmparatorluğu'nun hâkimiyetine giren Gevaş, 1914 yılında Doğu Anadolu'da başlayan Rus ve Ermeni işgaline uğramış, 31 Mart 1918 tarihinde Rus işgalinden kurtarılmıştır. 1927 yılında şimdiki yerinde geniş bir araziye kurulmuştur. Gevaş'ın tarihi geçmişi çok eskidir. M.Ö. 8-9'ncu Y.Y.larda Urartuların bu bölgeye yerleştiği, M.Ö. 5 bin yıllarında Sümerlerin buradan Mezopotamya'ya geçtiği, yine aynı yüz yıllarda Mete'lerin ve Asurluların istilasına uğradığı kısa bir süre sonra Pers İmparatoru KOROR zamanında parlak bir uygarlık yaşadığı rivayet edilmektedir.

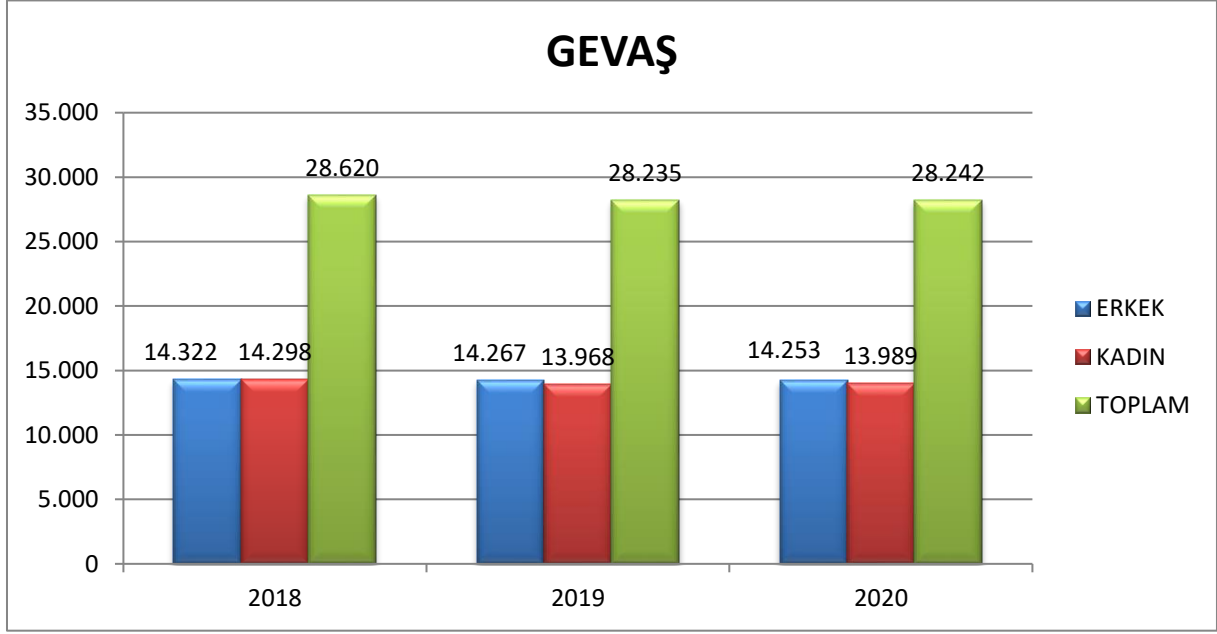
Gevaş'ın Coğrafyası:

Yüzölçümü 727,5 km² olup, deniz seviyesinden yüksekliği 1.750 metredir. İlçe Güney Doğu Torosların bir uzantısı olan Kavuşahap dağlarının en yüksekği olan Artos Dağının (3650 m.) eteğinde kurulmuştur. Doğusunda Gürpınar, batısında Hizan ve Tatvan (Bitlis) İlçeleri, kuzeyinde Van Gölü, kuzeydoğusunda Edremit, güneyinde Çatak, güneybatısında da Bahçesaray ilçeleri bulunur. İl merkezine uzaklığı 40 km'dir. Yemyeşil görünümü ve zengin bitki örtüsüyle şirin bir yapıya sahip ilçe iklim açısından, kışları soğuk ve sert, yazlar ise sıcak ve kuraktır.

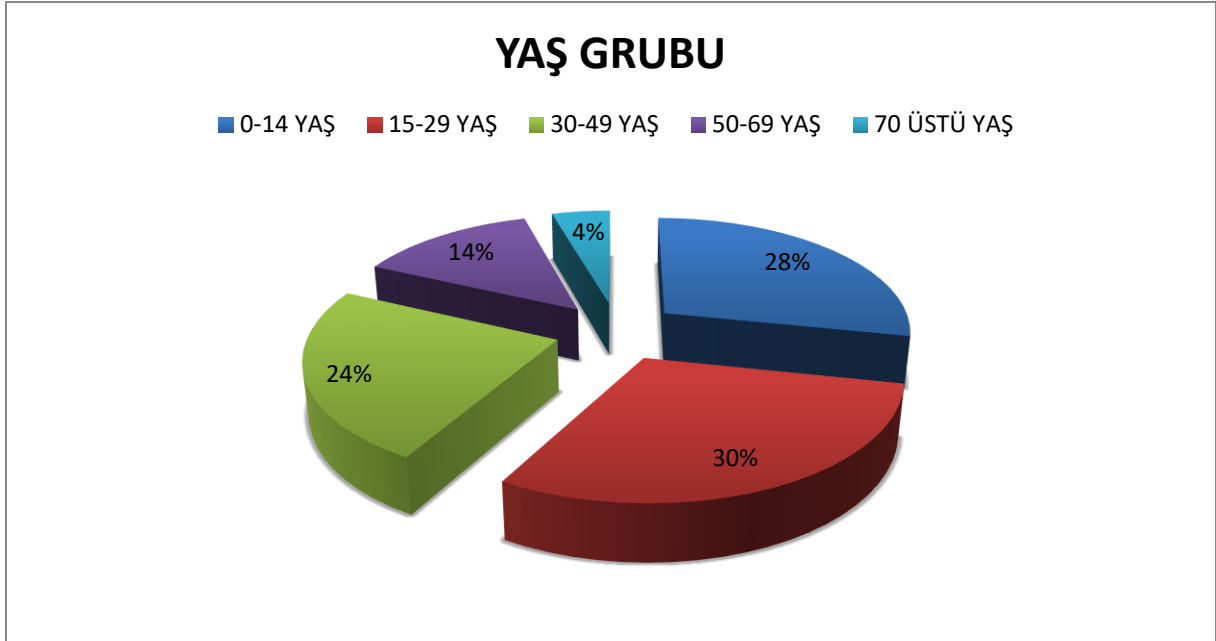
Gevaş Nüfus Yapısı:

2020 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre Gevaş'ın toplam nüfusu **28.252** olarak hesaplanmıştır. Toplam nüfusun **%51**'i erkek **%49**'u kadın

nüfusudur.

Toplam nüfusun %58'i 30 yaş altında, %38'i 30-64 yaş arasında, %'4'ü ise 70 yaşın üzerindedir. Bir önceki yıla göre nüfus azalmıştır.

Gevaş Ekonomisi:

Ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanan Gevaş İlçesi Van'ın ileri ilçelerindedir. Tarım arazileri potansiyeli dikkate alındığında önemli bir merkez olmaya aday olduğu görülür. Ayrıca geniş arazi yapısına sahip olması nedeniyle gelişmeye müsaittir.

Tarım üretiminde buğday, arpa ve pancar ön sıraları alır. Ayrıca hayvan yetiştiriciliği de yapılmaktadır. Yukarıda açıklandığı üzere ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanan ilçede son yıllarda düzenli olarak seracılık, meyvecilik ve arıcılık önemli ölçüde gelişmiştir.

Bunun yanında önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Gevaş ilçesinin Van Gölü'ne kıyısı olması ile kıyı turizmi, tarihi mekânlara ev sahipliği yapması ile kültür turizmi ve kışın kayak keyfi yaşamak isteyenler için kış turizmi gelişmiştir ve bunun ilçenin ekonomisine katkısı büyüktür.

Gevaş'ta Eğitim:

Halkın ve Kaymakamlığın büyük çabaları ile okuma-yazma kurslarının açılması ilçenin okuma-yazma oranı %90'lara çıkmıştır. Bu oran Türkiye ortalamasına yakındır (%93).

Yüzüncü Yıl Üniversitesi'ne bağlı 5 yüksekokul, Milli Eğitim' e bağlı 72 okul bulunmaktadır.

- Toplamda **309 derslik**
- Öğrenci Sayısı: **7.793**
- Öğretmen Sayısı: **365**
- Derslik başına öğrenci sayısı; İlköğretimde **25**, Ortaöğretimde **28**, Mesleki ve Teknik Eğitim'de **1** 'dir.¹

Mesleki ve Teknik Eğitim veren okul sayısının artırılması özellikle buradaki turizm, tarım ve hayvancılık potansiyelinin artırılması için önemlidir. Sektörlerin gelişimi açısından nitelikli personel varlığı büyük kazanım olacaktır.

---

¹ Gevaş İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2020

GEVAŞ İLÇESİ TURİZM POTANSİYELİ

Ülkenin en büyük gölüne kıyısı olan bu şirin ilçede turizm potansiyeli çok yüksektir. Yaz turizmi, kültür turizmi, inanç turizmi ve kış turizmini bu ilçede görmek mümkündür. Özellikle yaz aylarında yerli ve yabancı turistlerin uğrak yeridir. Gevaş'ta her devrin izlerine rastlamak mümkündür.

Yaz Turizm Potansiyeli:

İlçenin Van Gölü'ne kıyısı bulunmaktadır. Geniş kumsallara ve doğal plajlara sahiptir. Özellikle Van ili ve çevresindeki halkın hafta sonlarını geçirdikleri mekânlar mevcuttur. Doğu Anadolu'nun denizi diye nitelendirilen

Van gölü gerekli yatırımlar ve tanıtımlarla bu potansiyelini artıracaktır. Yerli ve yabancı turistler yaz tatillerini burada geçirebileceklerdir. Van'ın İran'a sınır komşusu olması nedeniyle bu ülkedeki turist potansiyeli çekmek için modern plajların ve otellerin yapılması önemlidir. Varolan potansiyelin artırılması Van iline ve ilçelerine büyük ekonomik katkı sağlayacaktır.

Tarih ve Kültür Turizm Potansiyeli: İlçe önemli tarihi mekânlara ev sahipliği yapmaktadır. Gezilip görülebilecek önemli tarihi yapılar bu ilçe de mevcuttur. Bunlar;

İzzettin Şir Camii: Selçuklu döneminin mimari özelliklerini taşır. Miladi 1257 Hicri 635 yılında İzzettin Şir adına Abdullah Han tarafından yaptırılmış, en son 2005 yılında restore edilmeye başlanan eser halen ibadete açık tutulmaktadır.

Hişet Kalesi: Urartulardan kaldığı bilinen kalenin bu gün için bir duvarı kalmış parça ve yıkıntıları mevcuttur.

Hatun (Celme Hatun) Kümbeti: İzzettin Şir kızı olan Halime Hatun adına yaptırılan kümbet gerek mimari gerekse bezemeleri ile Osmanlı öncesi Türk sanatının zarif bir örneğidir. Halime Hatun türbesi 1325 Hicri 703 yılında yaptırılmıştır. Kare bir kaide üzerine inşa edilen eser çokgendir. Bu şaheser büyük usta Esed tarafından yapılmış, etrafında Besmele ile Fetih Suresinin tamamı kemer üzerinde büyük ustalıkla yazılmıştır.

Tarihi Selçuklu Türkleri Mezarlığı: Miladi 639 yılında fethedilen Gevaş, Selçukluların önemli merkezlerinden olmuştur. Mezarlık iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım kümbetin bulunduğu etrafı duvar ile çevrili ve bazı mezar taşları onarılmış kümbet ve etrafındaki şehitlik kısmıdır. İkinci

kısım ise, üzerinde yapılaşma olması nedeniyle bir bölümün evlerin altında kaldığı diğer bölümün ise yeni mezarlar ile birleşmiş Müsra mezarlığı olarak bilinmektedir. Mezar taşlarında hat sanatının yanı sıra geometrik ve Rumi desenler büyük bir ustalık ile bezeme unsuru kullanılmıştır. Yine mezar taşları üzerinde Arapça duaların yanı sıra Farsça rubailer kullanılmıştır.

Akdamar Adası ve Kilisesi: Yüzölçümü 70.000 metrekare olan adanın toplam kıyı uzunluğu 3 kilometreyi bulmaktadır. En yüksek noktası deniz seviyesinden 1912 metre yüksekte bulunan adanın batı uçlarında yüksekliği 80 metreye ulaşan dik kayalıklar vardır. Gevaş ilçe merkezine 7 km uzaklıkta bulunan adaya ulaşım deniz motoruyla sağlanmaktadır. Adaya birçok medeniyet ev sahipliği yapmıştır. 16. Yüzyıl sonlarına kadar da yaşamın sürdüğü bilinen adaya I. Gagik müstakem bir kasaba, saray, çarşı ve liman inşa ettirmiştir. 16. Yüzyıldan sonra sivil yerleşimin bulunmadığı adada Kutsal Haç'a adanmış bir Ermeni Manastırı hayatini sürdürmüştür. 19. Yüzyıl sonlarında 300 civarında keşişin ikamet ettiği manastır 1895 ve 1915 olaylarından sonra terk edilmiştir. Adayı görülmeye değer yapan Akdamar kilisesidir.

Akdamar Kilisesi (Surp Haç Kilisesi), Kudüs'ten İran'a kaçırıldıktan sonra 7. Yüzyılda Van yöresine getirildiği rivayet edilen Hakiki Haç'ın bir parçasını

barındırmak maksadıyla I. Gagik'in emriyle Mimar Manuel tarafından inşa edilmiştir. Adanın güney doğusuna kurulmuş olan kilise, mimarı açıdan Ortaçağ Ermeni sanatının en parlak eserleri arasında sayılır. Kızıl andezit taşından inşa edilmiş olan kilisenin dış cephesi, alçak rölyef şeklinde işlenmiş zengin bitki ve hayvan motifleriyle ve Kutsal Kitap'tan alınma sahnelerle bezenmiştir. Kilise bu özelliğiyle de Ermeni mimari tarihi içinde eşsiz bir konuma sahiptir.

Adanın adının nereden geldiğine dair yaygın halk hikâyesine göre, zamanında bu adada yaşayan Ermeni baş keşişin güzelliği dillere destan *Tamar* adında bir kızı vardır. Adanın çevresindeki köylerde çobanlık yapan bir genç bu kıza âşık olur. Bu genç Tamar'la buluşmak için her gece adaya yüzer. Tamar ise ona gece karanlığında yerini belli etmek için onu bir fenerle bekler. Bundan haberdar olan kızın babası, fırtınalı bir gecede elinde fenerle adanın kıyısına iner ve sürekli yer değiştirerek gencin boşuna yüzüp, gücünü yitirmesine neden olur. Yüzmekten gücünü yitirip, yorulan genç çoban boğulur ve boğulmadan önce son nefesiyle "Ah Tamar!" diye haykırır. Bunu duyan kız da hemen ardından kendini gölün sularına bırakır. O günden sonra ada *Ah Tamar!* ismi ile anlatılır. Bu hikâye Ermeni sair Hovhannes Tumanyan anlatımıyla efsaneleşmiştir.²

---

² Gevaş Kaymakamlığı, 2020

Kış Turizm Potansiyeli: Kış mevsiminin hâkim olduğu bölgede kış turizminin gelişmiş olması gerekirken ne yazık ki bu potansiyelin kullanılması son

zamanlarda olmuştur. Bu yönde ki çalışmalar 2010 yılında açılan Abalı Kayak Merkezi ile olmuştur. Modern bir piste sahip olan kayak merkezi kayak yapmak ve kış mevsiminin güzelliklerini yaşatmak için tüm imkânlarla sahip. Yılın sadece 3 ayında turist çekebilen bölge bu tesisle beraber yılın 12 ayı boyunca yerli ve yabancı turistlerin merkezi olacaktır.

GEVAŞ TARIM VE HAYVANCILIK POTANSİYELİ

İlçenin temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Yüz ölçümü içerisinde %66'lara varan mera varlığı ile hayvancılığa elverişli bir alandır. Son zamanlarda tarımsal verim artışının sağlandığı ilçede verimli tarım alanları mevcuttur.

Gevaş ilçesi tarıma elverişli topraklara ve iklime sahiptir. Van Gölü'ne kıyısı olması sebebiyle ilçenin iklimi bölge iklimine oranla daha ılımandır. Tarımsal üretime müsait alanların olması tarım üreticilerini bu ilçeye yönlendirmiştir. Özellikle son iki yıldır yapılan boş arazilerin tarıma açılması kapsamında yapılan çalışmalarda büyük tarımsal verim elde edilmiştir. Bu yıl yapılan hasatla sadece yurt içine değil yurt dışına da ürün verecek olan Gevaş'ın tarım konusunda büyük gelişme göstereceği ve bununla ilçeye ve ile büyük ekonomik katkı sağlayacağı açıktır.

Tarım Alanı Kullanımı:

Tarım:

Toplam Alan (dekar)	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Alanı (dekar)	Nadas Alanı (dekar)	Sebze Bahçeleri Alanı (dekar)	Meyveler İçecek ve Baharat Bitkilerin Alanı (dekar)
107.333	65.473	26.465	9.665	5.730

2020 TÜİK verilerine göre Gevaş İlçesinde toplam tarım alanı 107.333 dekadır. Bu alanın 65.473 dekarlık kısmı tahıllar ve diğer bitkisel ürünleri alanıdır. 5.730 dekar alan meyve alanı, 9.665 dekarlık alan ise sebze bahçeleridir.

2020 yılı verilerine göre ilçede üretilen tarım ürünleri miktarı;³

Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Üretimi:

Ürün Adı	Ekilen Alan (Dekar)	Hasat Edilen Alan (Dekar)	Verim (Kg/Dekar)	Üretim (Ton)
Buğday	10.578	9.992	173	1.731
Arpa	7.373	6.937	187	1.294
Fasulye	700	680	221	150
Nohut (Kuru)	360	349	212	74
Patates	450	430	3.774	1.623
Şeker Pancarı	8.027	8.027	5.714	45.868
Yonca	25.030	24.000	2.250	54.000
Korunga	12.735	12.000	1.800	21.600
Mısır (Slaj)	220	200	5.000	1.000
Toplam	65.473	62.615	19.331	127.340

³ Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı 2020

Sebze Üretimi:

Ürün adı	Ekilen alan(dekar)	Üretim(ton)
Fasulye Taze	4.000	8.000
Karpuz	285	855
Kavun	245	698
Dolmalık Biber	211	361
Sivri Biber	390	663
Biber (Çarliston)	2	8
Hıyar	402	2.424
Patlıcan	275	468
Domates	3.855	23.160
Toplam	9.665	36.637

Meyve Üretimi:

Ürün Adı	Toplu Meyve Alanı (Dekar)	Meyve Veren Ağaç Sayısı	Meyve Vermeyen Ağaç Sayısı	Verim (Kg/Meyve Veren A.S)	Üretim (Ton)
Elma Golden	590	4.820	5.287	30	145
Elma Starking	520	4.270	4.850	30	128
Diğer Elma	1.085	5.310	6.459	30	159
Armut	430	5.100	3.150	30	153
Kayısı	150	780	740	21	16
Zerdali	80	910	1.045	25	23
Vişne	175	1.592	1.600	15	24
Erik	2.700	41.450	23.380	35	1.451
Ceviz	590	4.820	5.287	30	145
Toplam	5.730	64.232	46.511	27	2.099

Tarımsal alet kullanımında Gevaş ilçesi;⁴

- Traktör: **108**
- Diğer Alet ve Makineler:536

⁴ Tük, Tarımsal Makine Kullanımı 2020

Hayvansal Üretim

Büyükbaş (Baş)	Koyun Sayısı (Baş)	Keçi Sayısı (Baş)	Süt Üretimi (Ton)	Bal Üretimi (Ton)
8.843	76.580	14.872	16.336	195

Gevaş ilçesinde yaklaşık 82 işletmede bal üretimi yapılmaktadır. Yılda ortalama 195 ton bal elde edilmektedir. Özellikle organik bal üretiminin yapıldığı ilçede bal üretimi yöre halkın geçim kaynakları arasındadır.

Son zamanlarda özellikle Daka'nın faaliyetleri kapsamında yürütülen projelerle Gevaş ilçesinin tarımsal verimi artırılmaya çalışılmıştır. Bunun yanında hayvansal üretimin artırılmasını kapsayan projeler de yapılmaktadır.

Gevaş'ta Öne Çıkanlar:

- ✓ Yaz ve kültür turizm potansiyeli,
- ✓ Tarım ve hayvancılık potansiyeli,
- ✓ Gelişen tarım üreticiliği,
- ✓ Seracılık faaliyetlerinin gelişmesi,
- ✓ Kış turizmi,
- ✓ Doğal güzellik ve yeşil bir doğa,
- ✓ Arıcılık ve bal üretimi,
- ✓ Süt ve süt ürünleri,

Gevaş'ta Yatırım Alanları:

- ✓ Tarım ve hayvancılık yatırımları,
- ✓ Turizm yatırımları,
- ✓ Oteller ve restoranlar,
- ✓ Seracılık,
- ✓ Bal üreticiliği,
- ✓ Organik tarım işletmeciliği,

- ✓ Yenilenebilir enerji yatırımı,
- ✓ Hayvansal ürünler üzerine yatırım,

Gevaş'ta Yapılması Gerekenler:

- ✓ İlçe turizm potansiyelinin kullanılması için ilçe tanıtımının iyi yapılması,
- ✓ Tarihi yapıların restore edilip turizme kazandırılması,
- ✓ Turizm yatırımlarının artması için gerekli çalışmaların yapılması,
- ✓ Doğal güzelliğin ve sit alanların korunması,
- ✓ Tarımsal üretimin desteklenmesi,
- ✓ Yeni tarım arazileri yaratılması,
- ✓ Örtü altı tarım işletmelerinin desteklenmesi ve bu konuda yeni çalışmalar yapılması,
- ✓ Küçükbaş ve büyükbaş hayvan popülasyonunun korunması ve artırılması için gerekli desteğin verilmesi,
- ✓ Küçük sanayi sitelerinin açılması,
- ✓ İlçe arı popülasyonunun korunması ve yeni kovanların kurulması,
- ✓ İlçe bal üreticilerinin desteklenmesi,
- ✓ İlçeden göçün engellenmesi için gerekli çalışmaların yürütülmesi.